

Sygn. akt IX Ca 1124/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Agnieszka Żegarska (spr.)
Sędziowie:	SO Mirosław Wieczorkiewicz SR del. Ewa Kurasz
Protokolant:	sekr. sądowy Ewelina Gryń

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2016 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z powództwa J. Ż.

przeciwko Z. P.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie

z dnia 18 września 2015 r., sygn. akt X C 1957/15,

I. oddala apelację,

II. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 300 zł (trzysta złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

Sygn. akt IX Ca 1124/15

UZASADNIENIE

Powódka J. Ż. wniosła o zasądzenie od pozwanej Z. P. kwoty 1 687,16zł, tytułem zaległych odsetek ustawowych za opóźnienie w płatności należności wynikającej z ugody sądowej z 11.6.2013r. Nadto domagała się zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazała, że w dniu 11.6.2013r. pomiędzy stronami doszło do ugody w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku i dział spadku po Z. U.. Zgodnie z nią pozwana przejęła na własność lokal mieszkalny i zobowiązała się spłacić udział powódki w kwocie 60 000zł w terminie do 11.6.2014r. Wobec braku spłaty w zakreślonym terminie przeciwko pozwanej została wszczęta egzekucja, w jej toku pozwana dokonała wpłat objętych ugodą, jednak nastąpiły one po terminie wskazanym w ugodzie. W związku z tym powódce przysługiwało roszczenie o zapłatę odsetek ustawowych za zwłokę, w oparciu o art. 481§1 kc.

Nakazem zapłaty z 10.4.2015r. Sąd Rejonowy zasądził od pozwanej dla powódki 1 687,16zł oraz kwotę 638,25zł kosztów procesu.

W sprzeciwie od nakazu pozwana Z. P. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu przyznała fakt zawarcia ugody, jednak podniosła, że wpływ na nieterminową zapłatę należności miał fakt zaskarżenia ugody przez powódkę. Uniemożliwiło to podjęcie działań zmierzających do zaciągnięcia kredytu na spłatę udziału powódki, bowiem przejęta spadkowa nieruchomość nie mogła być przedmiotem zabezpieczenia spłaty kredytu. Ponadto roszczenie nie zasługiwało na uwzględnienie z uwagi na nadużycie prawa podmiotowego, bowiem podpis powódki pod zażaleniem dotyczącym zawartej ugody został sfalszowany, nadto po zawarciu ugody okazało się, że powódka pobrała z rachunku spadkodawczyni kwotę 30 000zł, co zataiła przed pozwaną i dlatego nie zostało to uwzględnione w ugodzie sądowej. Dlatego wniosła o zwrócenie się do prokuratury o informację co do stanu postępowania przygotowawczego związanego z popełnieniem przez powódkę przestępstwa i zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia sprawy karnej.

Sąd Rejonowy w Olsztynie wyrokiem z 18 września 2015r. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1687,16 zł oraz kwotę 702 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd ten ustalił, że w dniu 11.6.2013r. powódka J. Ż., pozwana Z. P. i pozostali wymienieni spadkobiercy, zawarli ugodę dotyczącą działu spadku po Z. U.. Zgodnie z nią pozwana Z. P. otrzymała na własność lokal mieszkalny położony w O. przy ul. (...), jednocześnie zobowiązując się spłacić udział powódki w wysokości 60 000zł w terminie do 11.6.2014r. Ponadto zobowiązała się spłacić pozostałych 3 spadkobierców kwotami po 20 000zł każdy, w terminie do 31.12.2013r.

Po zawarciu ugody powódka zaskarżyła ją do Sądu Okręgowego w Olsztynie, który postanowieniem z listopada 2013r. oddalił zażalenie.

Po uprawomocnieniu się ugody pozwana najpierw spłaciła pozostałych 3 spadkobierców kwotami po 20 000zł. Nie zaciągała w tym celu kredytu ani pożyczki. Następnie spłacała do spółdzielni mieszkaniowej zadłużenie związane z przejętym lokalem. Nie dokonała jednak spłaty udziału powódki w terminie określonym w umowie. W związku z tym powódka wystąpiła do Sądu o nadanie ugodzie klauzuli wykonalności i następnie wszczęła przeciwko pozwanej egzekucję komorniczą. W jej toku pozwana wpłaciła powódce z pominięciem komornika następujące kwoty: 20 000zł w dniu 24.6.2014r.; 7 000zł w dniu 7.8.2014r.; 13 000zł w dniu 2.10.2014r.; 8 000zł w dniu 17.10.2014r.; 5 000zł w dniu 27.10.2014r. i 7 000zł w dniu 30.10.2014r. W związku z opóźnieniem w spłacie należności powstały odsetki ustawowe, które łącznie wyniosły 1 687,16zł. Powódka wezwała pozwaną do zapłaty tych odsetek, jednak bezskutecznie.

W ocenie Sądu Rejonowego powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości. Punktem wyjścia dla oceny żądania była ugoda zawarta przez strony w sprawie o dział spadku. Została w niej określona zarówno kwota do spłaty, jak i termin spełnienia świadczenia. Zadaniem pozwanej było wywiązać się z zawartego porozumienia.

Niewątpliwie zaskarżenie przez powódkę ugody mogło utrudnić pozwanej zgromadzenie pieniędzy na dokonanie spłaty pozwanej, jednak tylko wtedy, gdy zamierzałyby ona rzeczywiście uzyskać pieniądze na spłatę z kredytu zaciągniętego w banku i zabezpieczonego hipoteką na przejętej nieruchomości albo z ceny uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości. Wbrew gołosłownym zapewnieniom pozwanej, że zamierzała zarówno zaciągnąć kredyt, jak i sprzedać mieszkanie, jej twierdzenia nie polegały na prawdzie. Nie przedstawiła żadnego dowodu na to, by złożyła chociażby wniosek kredytowy lub nawet zaciągała informacji w jakimkolwiek banku, co do warunków uzyskania kredytu. Analogicznie nie przedstawiła żadnego dowodu na to, by podjęła działania zmierzające do sprzedaży mieszkania, czy to poprzez zawarcie umowy pośrednictwa z biurem nieruchomości, czy poprzez umieszczenie oferty sprzedaży w jakimkolwiek środku informacji publicznej.

Ponadto jak zostało już zaznaczone, zaskarżenie ugody mogło utrudnić jej podjęcie wskazanych powyżej działań zmierzających do uzyskania środków na spłatę, jednak Sąd Okręgowy zażalenie oddalił już w listopadzie 2013r. Termin spłaty był określony na 11.6.2014r., a więc 7 miesięcy później i przy podjęciu niezbędnych czynności bez zwłoki, pozwana mogła zarówno uzyskać kredyt, jak i ewentualnie sprzedać mieszkanie.

Odnosnie do zaciągnięcia kredytu na spłatę, pozwana mogła także uzyskać go dając zabezpieczenie w postaci hipoteki obciążającej jej własne inne mieszkanie, przy ul. (...), w którym zamieszkiwała. Jednak nie podjęła żadnych działań zmierzających do uzyskania kredytu zabezpieczonego na lokalu przy ul. (...) i dokonanie w terminie spłaty udziału powódki.

Sąd nie dał także wiary pozwanej co do porozumienia się z powódką w sprawie przesunięcia terminu spłaty. Na okoliczność tą pozwana nie przedstawiła żadnego dowodu poza własnymi zapewnieniami. Skoro powódka złożyła wnioski do komornika o egzekucję kwoty wynikającej z ugody, nie doszło pomiędzy stronami do dodatkowego porozumienia dotyczącego przesunięcia terminu spłaty.

Nie miała znaczenia dla oceny żądania kwestia podrobienia podpisu powódki w zażaleniu, ani ewentualne ukrycie, czy też przywłaszczenie przez nią kwoty 30 000zł, wchodzącej do spadku i podlegającej podziałowi. Jeżeli pozwana uzyskała informacje o tych środkach przed zawarciem ugody i mimo to zawarła ją na warunkach wskazanych w protokole rozprawy, ugoda wyczerpała wszelkie roszczenia stron z tytułu działu spadku po Z. U. (pkt 4 ugody). Jeżeli natomiast wiedzę tą uzyskała po zawarciu ugody, miała możliwość uchylenia się od skutków prawnych ugody sądowej zawartej pod wpływem błędu i w ten sposób doprowadzić do wzruszenia ugody i rozliczenia pieniędzy przywłaszczonych przez powódkę. Nie złożyła jednak żadnego oświadczenia zmierzającego do wzruszenia ugody, pomimo rocznego terminu.

W tej sytuacji korzystanie przez powódkę z ustawowej możliwości domagania się odsetek ustawowych za opóźnienie w spłacie, nie mogło zostać w żaden sposób potraktowane jako nadużycie prawa podmiotowego. Pozwana wskutek własnych zaniedbań, nie rozliczyła pieniędzy przywłaszczonych ewentualnie przez powódkę i okoliczność ta nie mogła działać na jej korzyść. Do dokonania wzajemnych rozliczeń pomiędzy spadkobiercami służą instytucje prawa cywilnego, a nie prokuratura, która zajmuje się przestępstwami, a nie roszczeniami cywilnymi. Zwracanie się zatem do prokuratury nie miało dla sprawy znaczenia i nie przyczyniłoby się do prawidłowej oceny zgłoszonego żądania, a jedynie przedłużyłoby postępowanie.

Wysokość należności odsetkowej oraz podstawa prawna roszczenia wynikająca z art. 481§1 kc nie była sporna. Kwestie te Sąd uznał zatem za dostatecznie wykazane i wyjaśnione.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98§1 i 2 kpc.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

1. obrazę prawa materialnego , tj.:

a. przepisu art. 5 kc poprzez niewłaściwe zastosowanie (brak zastosowania),

b. przepisu art. 65§1i2kc w zw. z pkt1i2 ugody sądowej zawartej w dniu 11 czerwca 2013r., Sygn. akt I Ns 1028/11 poprzez błędną wykładnię, podczas, gdy w treści pkt 1 jasno określono, iż przedmiotem ugody (działu spadku) jest wyłącznie nieruchomości w postaci prawa do lokalu mieszkalnego położonego w O. przy ul. (...), a nadto –oświadczenie z punktu 4 nie może być traktowane jako zwolnienie z długu,

c.art.1038 kc poprzez niewłaściwe zastosowanie (brak zastosowania),

2. obrazę przepisów postępowania , która miała wpływ na treść orzeczenia , tj.:

a. przepisu art. 177 § 1 pkt 4 kpc poprzez niezasadne oddalenie wniosku o zawieszenie niniejszego postępowania do czasu zakończenia postępowania karnego prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową Olsztyn-Południe w Olsztynie , o sygn. akt 2 Ds. 1173/15 (wcześniej Sygn. akt 2 Ds. 2057/14) ,

b. przepisu art. 217§1i2 kpc oraz przepisu art. 227 kpc poprzez niezasadne oddalenie wniosku dowodowego o zwrócenie się do Prokuratury Rejonowej akt 2 Ds. 2057/14 i przeprowadzenie dowodu z dokumentów w nich się znajdujących na okoliczność sfalszowania podpisu powódki w treści zażalenia na postanowienie o umorzeniu postępowania w sprawie SR w Olsztynie o Sygn. akt I Ns 1028/11 oraz przywłaszczenia przez powódkę środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym Z. U..

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania według norm przepisanych za obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Olsztynie.

Nadto pozwana wniosła o zawrócenie się do Prokuratury Rejonowej o nadesłanie akt 2 Ds. 2057/14 i przeprowadzenie dowodu z dokumentów w nich się znajdujących na okoliczność sfalszowania podpisu powódki w treści zażalenia na postanowienie o umorzeniu postępowania w sprawie SR w Olsztynie o Sygn. akt I Ns 1028/11 oraz przywłaszczenia przez powódkę środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym Z. U. oraz zawieszenie niniejszego postępowania do czasu zakończenia postępowania karnego prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową, Sygn. akt 2 Ds. 1173/15.

Sąd Okręgowy zważył , co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do wniosku o zawieszenie postępowania apelacyjnego należy wskazać, że nie zasługiwał on na uwzględnienie.

Zawieszenie postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 kpc z uwagi na toczące się postępowanie karne nie jest obligatoryjne i zależy od rozważenia wpływu ustaleń postępowania karnego na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej (por. wyrok SN z 4 grudnia 1998 r., I PKN 486/98).

Sąd powinien prowadzić postępowanie dowodowe w sprawie cywilnej i zawiesić postępowanie tylko w takim przypadku, gdy materiał zebrany w ten sposób nie daje podstaw do uwzględnienia powództwa, a nie można wykluczyć, że w postępowaniu karnym zapadnie wyrok skazujący, który przesądzając o winie pozwanych, miałby wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej (postanowienie SN z 8 marca 1974 r., II CZ 25/74). Stosując art. 177 § 1 pkt 4, sąd orzekający powinien mieć na uwadze treść art. 11 kpc (postanowienie SN z 16 stycznia 1969 r., I PZ 75/68).

W przedmiotowej sprawie kwestia podrobienia podpisu na zażaleniu, na postanowienie o umorzeniu postępowania z uwagi na zwartą ugodę nie ma znaczenia dla wymagalności i konieczności spełnienia świadczenia pozwanej wynikającego z tej ugody. Przedłużenie postępowania w związku z późniejszym uprawomocnieniem się postanowienia o umorzeniu postępowania nie modyfikowało w żaden sposób zobowiązania pozwanej, którego termin w ugodzie został precyzyjnie określony i nie był zależny od prawomocnego postanowienia o umorzeniu postępowania.

Pozwana nie udowodniła także w żaden sposób, że okoliczności wskazane wyżej faktycznie utrudniły jej uzyskanie środków na spłatę powódki w terminie wynikającym z ugody. Tożsame okoliczności legły u podstaw oddalenia wniosku pozwanej o zwrócenie się o akta do Prokuratury.

Przechodząc do zarzutów apelacji dotyczących naruszenia przepisów postępowania, którymi Sąd Okręgowy jest związany, należy wskazać, że w art. 217 § 2 kpc następuje rozszerzenie zasady koncentracji materiału procesowego (dyskrecjonalna władza sędziego).

Sąd na podstawie art. 217 § 3 kpc może pominąć zgłoszone wnioski dowodowe lub odstąpić od przeprowadzenia dopuszczonych dowodów, jeżeli okoliczności sprawy zostały już dostatecznie wyjaśnione, tzn. wtedy, gdy chodzi o dowody na okoliczności, które zostały już wyjaśnione zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy (zob. m.in. wyrok SN z dnia 15 października 1999 r., I PKN 316/99).

Odmowa przeprowadzenia dowodów powołanych przez stronę nie stanowi pozbawienia jej możliwości obrony swoich praw, powodującego nieważność postępowania (por. m.in. wyrok SN z dnia 18 marca 2014 r., II PK 256/12, LEX nr 1448393). Może zaś - w zależności od okoliczności - stanowić uchybienie procesowe mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy (orzeczenie SN z dnia 23 października 2008 r., V CSK 131/08, LEX nr 515449).

Podkreślenia wymaga, że adresatem reguł dotyczących koncentracji materiału procesowego są strony, nie jest nim zaś sąd rozpoznający sprawę.

Sąd Okręgowy podziela pogląd, że przepis art. 217 kpc należy tłumaczyć łącznie z art. 227 kpc, w myśl którego przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Wynika stąd, że nie wszystkie okoliczności podnoszone przez strony powinny być przedmiotem postępowania dowodowego (por. wyrok S.A. w Łodzi ACa 1845/14).

W świetle powyższych rozważań brak jest więc podstaw do przyjęcia, że Sąd Rejonowy w przedmiotowej sprawie naruszył art. 217§1i 2 kpc w zw. z art. 227 kpc.

Zdaniem Sądu Okręgowego niezasadne są także zarzuty pozwanej dotyczące naruszenia prawa materialnego.

W art. 5kc została sformułowana tzw. wewnętrzna teoria nadużycia prawa podmiotowego, zgodnie z którą czynienie ze swego prawa użytku sprzecznego ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współzycia społecznego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. W myśl art. 5 kc zd. 2 działanie lub zaniechanie uprawnionego, sprzeczne z zasadami ujętymi w zd. 1, nie jest uważane za wykonywanie prawa.

Korzystanie z prawa podmiotowego polega m.in. na możliwości żądania od konkretnej osoby konkretnego zachowania.

Reguły stosowania art. 5kc nakazują zachowanie szczególnej ostrożności. Sąd uznając sprzeczność żądania osoby powołującej się na prawo podmiotowe z zasadami współzycia społecznego czy też społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa, powinien w każdym wypadku ustalić, która konkretnie zasada została naruszona i dlaczego.

Sąd Okręgowy podziela pogląd, iż trudno przyjąć, że wierzyciel, który przekazuje sprawę do egzekucji, narusza zasady współzycia społecznego z tego powodu, że kieruje egzekucję do jedynego wartościowego składnika majątkowego (wyrok S.A. we Wrocławiu z 7 lutego 2012 r., I A Ca 1419/2011). Kwestia ewentualnego podrobienia podpisu na zażaleniu także nie powoduje naruszenie zasad określonych w art. 5 kc. Brak więc było podstaw do uwzględnienia tego zarzutu apelacji.

W zakresie zarzutu dotyczącego art. 1038kc należy podnieść, że ustawa dopuszcza możliwość ograniczenia działu do części majątku spadkowego. Działem objęty jest wówczas jeden przedmiot wchodzący w skład spadku lub tylko niektóre z nich. Jeżeli dział ma charakter umowny, ograniczenie go do niektórych tylko przedmiotów zależy wyłącznie od woli współuprawnionych. Art. 1038 § 2 kc nie zawiera bowiem żadnych ograniczeń w tym względzie. Współspadkobiercy mogą wówczas np. ograniczyć dział jedynie do nieruchomości wchodzącej w skład spadku lub przeciwnie - dokonać podziału jedynie rzeczy ruchomych.

Problematyką działu uzupełniającego Sąd Najwyższy zajmował się przy okazji rozważania kwestii związanych z podziałem majątku wspólnego małżonków. Stanowisko tam prezentowane odnosi się także do dokonywania działu spadku.

W postanowieniu z 14 lipca 1983 r., IV CR 282/83 (LexisNexis nr 315552) Sąd Najwyższy wskazał, że składniki majątku wspólnego niezgłoszone do podziału lub pominięte przez sąd w prawomocnym orzeczeniu o podziale nie przestają

stanowią majątku wspólnego. Mogą zatem zostać podzielone w drodze umowy lub orzeczenia sądowego (podział uzupełniający).

W tym zakresie rozważania Sądu Rejonowego nie są więc prawidłowe jednakże nie miało to wpływu na prawidłowość rozstrzygnięcia.

Odnosząc się do zarzutu potrącenia zgłoszonego już w sprzeciwie od nakazu zapłaty należy wskazać, że w sprzeciwie pozwana reprezentowana przez pełnomocnika dokonała także potrącenia wierzytelności w kwocie co najmniej 11 000 zł przysługującej jej z tytułu rozliczenia pobranych przez powódkę z rachunku Z. U. oszczędności spadkodawczyni (k.24).

Pełnomocnik profesjonalny dysponował zarówno pełnomocnictwem procesowym jak i pełnomocnictwem do składania oświadczeń woli (k.25). Odpis sprzeciwu został doręczony pełnomocnikowi powódki wraz z zawiadomieniem o terminie rozprawy –k.43. Pełnomocnik powódki przedstawił w Sądzie jedynie pełnomocnictwo procesowe upoważniające go do reprezentowania mocodawczyni przed Sądami w sprawie o zapłatę przeciwko Z. P. –k.6.

W orzecznictwie przyjęto, że dopuszczalne jest wprawdzie ustalenie w oparciu o okoliczności danej sprawy, że pełnomocnikowi procesowemu zostało udzielone pełnomocnictwo do złożenia oświadczenia o potrąceniu w sposób dorozumiany (tak Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 4 lutego 2004 r. I CK 181/03, LEX nr 163977, z dnia 20 października 2004 r. I CK 204/04, OSNC 2005/10/176, z dnia 20 października 2006 r. IV CSK 134/05 i z dnia 7 października 2009 r. III CSK 35/09, LEX nr 572042). Nie dotyczy to jednak udzielenia pełnomocnictwa do przyjęcia takiego oświadczenia, gdyż nie można domniemywać, że strona akceptuje przyjęcie w jej imieniu, sprzecznego z jej interesem prawnym oświadczenia przeciwnika (tak Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 12 października 2007 r. V CSK 171/07, LEX nr 485894, z dnia 10 sierpnia 2010 r. I PK 56/10, OSNP 2011/23-24/295, z dnia 21 października 2010 r. IV CSK 120/10 Palestra 2011/1-2/123, z dnia 17 listopada 2010 r. I CSK 75/2010 r., LEX nr 818553, z 13 grudnia 2012 r., IV CSK 204/12, LEX nr 1288714). Stąd oświadczenie o potrąceniu dla swej skuteczności winno być doręczone stronie osobiście, tak by mogła zapoznać się z jego treścią lub pełnomocnikowi ustanowionemu przez stronę do tej szczególnej czynności prawnej, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji, na podstawie art. 385 kpc, o kosztach orzekając na podstawie art. 98§1 kpc w zw. z art. 99 kpc i art. 391§1 kpc zgodnie z zasadą dotyczącą odpowiedzialności za wynik postępowania apelacyjnego.